

ΤΑ ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ

Της Ζωοδόχου Πηγής

Το πανηγύρι της Ζωοδόχου Πηγής στην Τερπνή, όπως και άλλα πανηγύρια στην περιοχή μας, που συνδυάζουν τη λατρεία με τους αθλητικούς αγώνες, είναι συνέχεια της συνήθειας των Αρχαίων Ελλήνων που διοργάνωναν αγώνες προς τιμήν των Θεών τους. Η παράδοση του τόπου μας, με το πέρασμα από το δωδεκάθεο των αρχαίων Ελλήνων στη χριστιανική πίστη, αντικατέστησε τους αρχαίους Θεούς με την Παναγία και τους Αγίους της χριστιανικής θρησκείας σε διάφορα τοπικά έθιμα, όπως στις *Λαζαρίνες*, στη *Χελιδόνα* και στα πανηγύρια μας. Το πανηγύρι της Ζωοδόχου Πηγής στην Τερπνή, αλλά και τα άλλα της περιοχής μας, π.χ. του Αγίου Θωμά στη Νιγρίτα, του Αγίου Αθανασίου στη Σούρπα κ.λπ., όλα είναι εκδηλώσεις της ίδιας παράδοσης, που στα χρόνια της τουρκοκρατίας αποτελούσε πόλο συσπείρωσης των Ελλήνων και το μέσο για την επιβεβαίωση της κοινής θρησκείας και της εθνικής ταυτότητας.

Δεν γνωρίζουμε αν στο παρελθόν είχε διακοπές η συνέχεια της παράδοσης και σε ποιες περιόδους. Μπορούμε μόνο να υποθέσουμε ότι σε περιόδους πολέμων θα έγινε κάτι τέτοιο, όμως πριν χαθεί από τις μνήμες των συγχωριανών μας θα αναβίωνε, όπως έγινε και στο Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, που σταμάτησε στον πόλεμο και ξανάρχισε το 1945.

Το πανηγύρι της Ζωοδόχου Πηγής γίνεται την πρώτη Παρασκευή μετά το Πάσχα, τη γιορτή της Ζωοδόχου Πηγής. Αρχίζει στο παρεκκλήσι της Ζωοδόχου Πηγής στην τοποθεσία *Πλατανούδια* της Τερπνής, όπου γίνονται οι αγώνες, δρόμου, άλμα τριπλούν, λιθοβολία, η ποδηλατοδρομία, η ιπποδρομία, ή όπως έλεγαν, *το κουσί, τ' αμπήδμα, τα πουδήλατα, τ' αλουγα*, και τελειώνει με την πάλη. Η πάλη κατά περιόδους γινόταν σε διάφορα σημεία, σήμερα όμως γίνεται στην ειδικά γι' αυτόν το σκοπό διαμορφωμένο χώρο, την παλαίστρα.

Σε όλη τη διάρκεια του πανηγυριού, από την προετοιμασία του μέχρι και το τέλος του, η εκκλησία είναι παρούσα, όλα τα στοιχεία της παράδοσης δηλαδή έχουν άμεση και στενή σχέση με την εκκλησία. Οι λειτουργοί της στον εσπερινό και στην πρωινή λειτουργία, τα εικονίσματα του Αγίου Αθανασίου, η ολόήμερη παρουσία της εκκλησιαστικής επιτροπής στο παρεκκλήσι

της Ζωοδόχου Πηγής την ημέρα του πανηγυριού και η ολιγομελής επιτροπή του πανηγυριού, που λειτουργούσε και λειτουργεί κατ' εντολή της εκκλησίας σε όλη τη διάρκειά του, όλα αυτά προσδιορίζουν τη στενότερη σχέση της εκκλησίας με όλες τις παραδόσεις μας στο πανηγύρι. Γι' αυτό και θα επιχειρηθεί να δοθεί μια πλήρης περιγραφή για το πανηγύρι της Ζωοδόχου Πηγής.

Αρκετές μέρες πριν από το πανηγύρι της Ζωοδόχου Πηγής άρχιζε η προετοιμασία για το πανηγύρι. Παλιότερα, μια βδομάδα με δέκα μέρες πριν από το πανηγύρι, οριζόταν από την εκκλησιαστική επιτροπή η επιτροπή του πανηγυριού, αυτή που θα αναλάμβανε όλα τα ζητήματα για την προετοιμασία και την διεξαγωγή του. Η εφαρμογή των άγραφων κανόνων για τη διεξαγωγή των αγώνων, τα θέματα της τάξης σε όλη τη διάρκεια του πανηγυριού, η οικονομική διαχείριση του πανηγυριού, η απονομή των δώρων, ακόμη και του πιο μικρού, ήταν αρμοδιότητα της επιτροπής.

Στην επιτροπή ορίζονταν μερικοί συγχωριανοί που, από διάθεση να προσφέρουν στο πανηγύρι, συμμετείχαν φορώντας σε όλες τις εκδηλώσεις το διακριτικό περιβραχιόνιο. Ήταν οι γνώστες των παραδόσεων και των κανόνων, γι' αυτό και η συμμετοχή τους ήταν απαραίτητη. Ορίζονταν και κάποιοι αγροφύλακες για να βοηθούν το έργο της επιτροπής, κυρίως για θέματα τάξεως, προσφέρονταν όμως και νεαροί Τερπνιώτες εθελοντές για να κάνουν τις δουλειές που ήθελαν τρεξίματα και χειρωνακτική εργασία.

Σημειώνεται εδώ ότι τα έσοδα της εκκλησίας από τα κεριά και άλλες προσφορές στο παρεκκλήσι της Ζωοδόχου Πηγής και οι προσφορές των Τερπνιωτών κατά τη συλλογή των δώρων για το πανηγύρι, ήταν δυο ξεχωριστές ενότητες και είχαν διαφορετικό προορισμό. Τα πρώτα τα διαχειριζόταν η εκκλησιαστική επιτροπή και τα δεύτερα η επιτροπή του πανηγυριού. Βέβαια στο τέλος ο οικονομικός απολογισμός ήταν ενιαίος και η εκκλησιαστική επιτροπή αναλάμβανε το θετικό ή το αρνητικό αποτέλεσμα της συνολικής οικονομικής διαχείρισης.

Εδώ και μερικά χρόνια όμως τα πράγματα έχουν αλλάξει⁵¹. Άλλαξαν οι κοινωνικές συνθήκες, άλλαξαν τα ενδιαφέροντα των ανθρώπων του χωριού, και εκεί που πήρε να σβήνει το πανηγύρι, πήραν την πρωτοβουλία οι πολιτιστικοί φορείς των Τερπνιωτών και το ξαναζωντάνεψαν, χωρίς να το αναβιώσουν σαν μια μουσειακή εκδήλωση. Άλλαξαν τον τρόπο της διοργάνωσής του και με την αναπροσαρμογή του δεν εξασφάλισαν μόνο την επιβίωσή του στις καινούριες συνθήκες, πέτυχαν και να εκφράσουν τη νέα πολιτιστική μας ταυτότητα. Γι' αυτό κι ο κόσμος το αγκάλιασε όπως παλιά. Δεν έχει πα-

⁵¹ Το πρώτο βήμα για τη συμμετοχή των πολιτιστικών φορέων των Τερπνιωτών στη διοργάνωση του πανηγυριού άρχισε το 2000 και το ουσιαστικό έγινε το 2002, (*Η Τερπνή*, αρ. φ. 33/Μάιος-Ιούνιος 2000 και 45/Μάιος-Ιούνιος 2002).

ρά να δει κάποιος τη διοργάνωση του 2008, όπου στις ιπποδρομίες έτρεξαν 36 άλογα και στην πάλη πήραν μέρος πάνω από 60 ζευγάρια παλαιστών⁵², για να δει ότι το πανηγύρι είναι ζωντανό όπως παλιά κι ακόμα καλύτερο.

Άλλαξαν κάποιες λεπτομέρειες, όπως για παράδειγμα η συγκέντρωση των επάθλων, δεν άλλαξαν όμως πολλές άλλες πλευρές του πανηγυριού. Παλιότερα υπήρχαν κτηνοτρόφοι στο χωριό κι από τις προσφορές τους σε αρνιά και κατσίκια μαζεύονταν τα περισσότερα δώρα για τους νικητές των αγώνων. Σήμερα μαζεύονται χρήματα από τους καταστηματαρχές της Τερπνής και της Νιγρίτας και αυτά μοιράζονται στους νικητές. Άλλαξε ο χρόνος συλλογής των δώρων, δεν άλλαξαν όμως τα όργανα που συνόδευαν και συνοδεύουν τις εκδηλώσεις του πανηγυριού, δεν άλλαξαν τα νταούλια και οι ζουρνάδες. Άλλαξε ο τρόπος διοργάνωσης των ιπποδρομιών, δεν άλλαξε όμως ο κόσμος που όπως παλιά πλημμυρίζει το σημείο του τερματισμού, για να χαρεί το θέαμα αλλά και τους ήχους από τα νταούλια και τους ζουρνάδες, που ξέρουν να συγκινούν τον κόσμο, όπως παλιότερα, παίζοντας τους σκοπούς *κουσί* και *γκιουρέσ(ι) χαβασί*, με ρυθμούς που εντείνονται στον τερματισμό ή στις ενδιαφέρουσες στιγμές των αγώνων. Συνεχίζεται και σήμερα, όπως παλιότερα, να μπαίνουν τα νταούλια μέσα στην παλαίστρα, όταν παλεύουν στο *μπάσ(ι)*, για να τονίζουν τις ενδιαφέρουσες στιγμές του αγώνα και να δέχονται τα απλόχερα φιλοδωρήματα από τους μερακλήδες θεατές.

Το πανηγύρι που τέλειωνε με το τελευταίο φως της ημέρας ανήκει πλέον στο παρελθόν. Σήμερα επεκτάθηκε χρονικά η διάρκειά του. Κατά περιόδους έγινε από διήμερο έως και τετραήμερο, όπως φαίνεται πιο κάτω, ενώ οι αγώνες της πάλης φθάνουν να γίνονται πλέον και νυχτερινές ώρες εξαιτίας της μεγάλης συμμετοχής αθλητών. Οι προβολείς της παλαίστρας όμως εξυπηρετούν και την πάλη και τις πολιτιστικές εκδηλώσεις με τις οποίες εμπλουτίστηκε το πανηγύρι. Σημειώνεται ακόμη ότι στο παρελθόν κάποιες χρονιές προστέθηκε στη διοργάνωσή του και το ποδόσφαιρο. Έτσι ή αλλιώς όμως είναι, όπως ήταν πάντα, μια γιορτή για το χωριό, μια γιορτή στην οποία δεν άλλαξε καθόλου η θρησκευτική πλευρά της.

Η περιγραφή, κατ' ανάγκη, δεν μπορεί να είναι μονοσήμαντη, με την έννοια δηλαδή να αναφέρεται μόνο στο σήμερα ή μόνο στο παρελθόν. Η αναφορά σε παρελθόντα χρόνο θα αφορά στην περίοδο που την ευθύνη της διοργάνωσης την είχε η επιτροπή της εκκλησίας, όπως γινόταν δηλαδή το πανηγύρι πριν αναλάβουν οι πολιτιστικοί φορείς τη διοργάνωση του, και πιο συγκεκριμένα θα αναφέρεται στις αρχές της δεκαετίας του 1950, τότε που η γενιά μας παρακολουθούσε τα δρώμενα με το έκθαμβο μάτι του μικρού παιδιού. Παράλληλα θα σημειώνονται, σε παρόντα χρόνο, οι αλλαγές που έχουν

⁵² Η Τερπνή, αρ. φ. 78, Μάρτιος-Απρίλιος 2008.

γίνει και θα αφορούν το σύγχρονο πανηγύρι της Ζωοδόχου Πηγής.

Παλιότερα η επιτροπή μόλις αναλάμβανε τα καθήκοντά της γνωστοποιούσε με ανακοινώσεις της την πραγματοποίηση του πανηγυριού στο χωριό και στα χωριά της επαρχίας. Το γνωστοποιούσε ακόμη και σε άλλα χωριά εκτός της επαρχίας που είχαν ενδιαφέρον για το πανηγύρι μας. Η γνωστοποίηση γινόταν κυρίως για να ανακοινωθούν τα έπαθλα και προπαντός το έπαθλο στην ανώτερη κατηγορία της πάλης, στο *μπάσ(ι)*. Οι κήρυκες πιο παλιά, οι έντυπες ανακοινώσεις αργότερα, που τοιχοκολλούνταν στα χωριά, το έκαναν γνωστό, ενώ σήμερα η σύγχρονη επιτροπή αναθέτει τον ίδιο ρόλο στα μεγάφωνα, στις τοπικές εφημερίδες, στο ραδιόφωνο και στην τηλεόραση. Έτσι ή αλλιώς το μαθαίνει ο κόσμος και καλούνται οι αθλητές να πάρουν μέρος, ακούνε και τις ανακοινώσεις της επιτροπής κατά τη διάρκεια των αγώνων. Παλιότερα η επιτροπή αναλάμβανε όλα τα θέματα του πανηγυριού. Αναλάμβανε την προετοιμασία, τη διοργάνωση, τη συμφωνία με τα όργανα, συνήθως δυο συγκροτήματα με νταούλια και ζουρνάδες, αναλάμβανε όμως και ως ελλανόδικος επιτροπή. Σήμερα η επιτροπή, που συγκροτείται σε συνεργασία με τους πολιτιστικούς φορείς του χωριού και της εκκλησιαστικής επιτροπής του Αγίου Δημητρίου, ορίζει ως μέλη της ελλανοδίκου επιτροπής συγχωριανούς εθελοντές που ξέρουν τους άγραφους κανόνες για τη διεξαγωγή των αγωνισμάτων.

Η επιτροπή φροντίζει και φροντίζει για τα όργανα, τα νταούλια και τους ζουρνάδες. Παλιότερα την παραμονή του πανηγυριού, από το μεσημέρι άρχιζε τη συλλογή των δώρων. Κάποια μέλη της επιτροπής με τη σημαία επικεφαλής και με τη συνοδεία των οργάνων, άρχιζαν το γύρο στο χωριό για να μαζέψουν τα δώρα. Η βάση ήταν οι κτηνοτρόφοι του χωριού που έδιναν, ο καθένας ανάλογα με τη διάθεσή του, κι από ένα ζώο, κατσίκι, αρνί, κριάρι, τραγί, μοσχάρι, για δώρο. Ειδικά οι κτηνοτρόφοι που είχαν τη διάθεση να προσφέρουν κάποιο ξεχωριστό δώρο, όπως κριάρι, τραγί ή μοσχάρι, το έκαναν γνωστό από πριν στην επιτροπή, ώστε να την προσανατολίζουν για την κατανομή των δώρων στα αγωνίσματα. Αν η επιτροπή διαπίστωνε ότι δεν προσφερόταν από κανέναν ως δώρο μοσχάρι, φρόντιζε και το αγόραζε από πριν και το συμπεριλάμβανε στις ανακοινώσεις για το πανηγύρι. Κρατούσε έτσι το ενδιαφέρον για το πανηγύρι υψηλό.

Όμως και άλλες οικογένειες, εκτός από τους κτηνοτρόφους έδιναν δώρα. Άλλες έδιναν από ένα κατσίκι, από τις οικόσιτες κατσίκες που είχαν, άλλες έδιναν διάφορα δώρα που αγόραζαν ειδικά για το πανηγύρι, όπως προσόνια, κομμάτια από υφάσματα, τους λεγόμενους *μπασμάδες*, αλλά και χρήματα. Και οι καταστηματάρχες, όσοι υπήρχαν εκείνες τις εποχές, κι αυτοί έδιναν χρηματικά ποσά. Όλα τα δώρα που δίνονταν από τους κατοίκους του χωριού για το πανηγύρι, ήταν προσφορές για την Παναγία τους που γιόρταζε, για τη

Ζωοδόχο Πηγή τους.

Καταγράφοντας τις παραδόσεις του τόπου μας
Διακρίνονται από αριστερά:

Ο Αλέκος Δούλης, ο Δήμος Δούλης, η Νίνα Δ. Δούλη, η Ανέτα Α. Δούλη, η σύζυγός μου Φωτεινή Μπιζιάνου, η Λίτσα Θ. Διαμαντή κι ο Θανάσης Διαμαντής.

Τα όργανα, τα νταούλια και οι ζουρνάδες, γυρνώντας στο χωριό στέκο-νταν έξω από τα σπίτια των κτηνοτρόφων παίζοντας παραδοσιακούς σκο-πούς, ενώ τα μέλη της επιτροπής πήγαιναν μέσα για να παραλάβουν τα δώ-ρα. Οι άλλες οικογένειες έβγαιναν στο δρόμο για να δώσουν το δώρο τους, αν είχαν ταμένο κάποιο κατσίκι ή κάτι αγορασμένο, κι αν ήταν υφασμάτινο το κρεμούσαν στο κοντάρι της σημαίας. Την επιτροπή τη συνόδευσαν εθελο-ντικά μικροί Τερπνιώτες που αναλάμβαναν να κουβαλήσουν στους ώμους τους τα κατσίκια και τ' αρνιά, θεωρώντας κι αυτό μια προσφορά για την Παναγία, για τη Ζωοδόχο Πηγή. Σημειώνεται ακόμη ότι σε διάφορα σημεία της διαδρομής, εκεί που είχαν οι δρόμοι κάποια μικρή αλάνα, ήταν συνηθι-σμένο να στήνεται κι ένας σύντομος χορός από τους μερακλήδες του χω-ριού, που καρτερούσαν πώς και πώς να περάσουν τα όργανα για να χορέ-ψουν στη γειτονιά τους, ως προετοιμασία για το χορό το βράδυ στο καφε-νείο.

Η συλλογή των δώρων δεν τελείωνε την παραμονή. Σταματούσε όμως μόλις βράδιαζε, μαζεύονταν τα ζώα για φύλαξη σε κάποιο σπίτι, και άρχιζε μια άλλη φάση του πανηγυριού. Το βραδινό γλέντι που διοργάνωνε η επιτροπή στο καφενείο, που ως κτήμα ήταν ιδιοκτησία της εκκλησίας. Τα έξοδα τα αναλάμβανε η επιτροπή, πολλοί Τερπνιώτες όμως θέλοντας να προσφέρουν στην εκκλησία, το έκαναν και στο γλέντι κερνώντας, μια ο ένας και μια ο άλλος, όλους τους συνδαιτυμόνες. Ήταν ένα γλέντι που γινόταν για τους ηλικιωμένους και τους γέροντες του χωριού, ενώ η νεολαία διασκέδαζε στα άλλα καφενεία. Είναι ζωντανές στις μνήμες της γενιάς μας οι εικόνες με τους γέροντες να χορεύουν το *μανηλούδι* ή άλλους τοπικούς χορούς έξω από το καφενείο, και τους νεότερους να τους καμαρώνουν. Σήμερα τα πράγματα έχουν αλλάξει και το γλέντι της παραμονής είναι γενικό. Λίγο πιο παλιά γινόταν στην πλατεία του χωριού, ενώ το 2008 έγινε στο χώρο της παλαίστρας, με συμμετοχή των πολιτιστικών φορέων του χωριού. Τελικά, τα νταούλια του πανηγυριού, οι άλλες ορχήστρες που έφερναν οι πολιτιστικοί φορείς ή έφεραν το 2008 οι καταστηματαρχές του χωριού, και τα χορευτικά σύνολα του Πολιτιστικού Συλλόγου, αλλά και άλλων συλλόγων, κάνουν το γλέντι του πανηγυριού πάνδημο.

Την μέρα του πανηγυριού, πρωί-πρωί η επιτροπή συνέχιζε το γύρο στο χωριό με τη σημαία μπροστά και τα νταούλια, και συμπλήρωνε το μάζεμα των δώρων. Όλη αυτή η διαδικασία για το μάζεμα των δώρων κρατούσε μέχρι που τελείωνε η λειτουργία στο παρεκκλήσι κι άρχιζε το δεύτερο μέρος του πανηγυριού, της αθλητικής διοργάνωσης. Εκείνη την ώρα η επιτροπή αποφάσιζε για τα δώρα που θα δίνονταν στους νικητές των αγώνων. Τα αξιολογούσε, από τα υφασμάτινα δώρα μέχρι το μοσχάρι και συμφωνούσαν τι θα έδιναν και σε ποιο αγώνισμα. Τα υφασμάτινα δώρα στους μικρούς παλαιστές, τα παιδιά που ήθελαν να δοκιμάσουν τις δυνάμεις τους με την ελπίδα κάποτε να διακριθούν, τα κατσίκια σε δεύτερους νικητές κάποιων αγωνισμάτων ή και σε πρώτους νικητές άλλων, τα αρνιά στους πρώτους νικητές, τα κριάρια και τα τραγιά στις μεσαίες κατηγορίες της πάλης και το μοσχάρι υψηλότερη κατηγορία της πάλης, το *μπάσ(ι)*. Για τους δεύτερους νικητές, ιδίως της πάλης, αν δεν είχαν να δώσουν μικρά κατσίκια έδιναν κάποιο χρηματικό ποσό, που κινούσε το ενδιαφέρον των παλαιστών για να παίρνουν μέρος στην πάλη. Αν συνέβαινε και περίσσευαν κάποια ζώα, παλιότερα η εκκλησιαστική επιτροπή τα έβγαζε όλα σε δημοπρασία μετά το πανηγύρι. Πολλές φορές όμως έκανε μια εξαίρεση κι ένα-δυο μικρά ζώα τα δώριζε στην ομάδα της ΑΣΠΙΔΑΣ, «για τα παιδιά» όπως έλεγαν, για το γλέντι των ποδοσφαιριστών την Πρωτομαγιά.

Σήμερα η επιτροπή δε γυρίζει στο χωριό όπως παλιά. Τα κοπάδια που υπάρχουν λειτουργούν σε άλλη βάση, γι' αυτό η επιτροπή τα βρίσκει έξω

από το χωριό, με τα νταούλια πάνω στα αγροτικά αυτοκίνητα. Σήμερα η επιτροπή συγκεντρώνει χρήματα και μικρά δώρα από τους χωριανούς. Τα χρήματα από τους επαγγελματίες του χωριού και της Νιγρίτας, και δεν τα συγκεντρώνει μόνο την παραμονή, όπως παλιά. Το μεγάλο Σάββατο, στη λαϊκή αγορά της Νιγρίτας, στο παζάρι, η επιτροπή με τη συνοδεία των οργάνων μαζεύει χρήματα και συνεχίζει μετά στο χωριό. Είναι αξιοσημείωτο ότι η διάθεση των επαγγελματιών της Νιγρίτας και της Τερπνής για προσφορά στο πανηγύρι, δεν έχει να ζηλέψει τους παλιότερους κτηνοτρόφους που με τις προσφορές τους κρατούσαν το πανηγύρι ζωντανό.

Το αθλητικό μέρος του πανηγυριού δεν αρχίζει αν δεν τελειώσει το θρησκευτικό. Μετά τη λειτουργία στο παρεκκλήσι της Ζωοδόχου πηγής οι παπάδες και το εκκλησίασμα περιμένουν να έρθουν οι ενορίτες του Αγίου Αθανασίου της Νιγρίτας, οι οποίοι εκείνη την ημέρα κάνουν λιτανεία σε ανάμνηση του γεγονότος ότι οι κάποιοι πρόγονοί τους είχαν εγκατασταθεί στο χώρο που βρίσκεται σήμερα το παρεκκλήσι του Αγίου Αθανασίου στον κάμπο της Τερπνής. Οι Νιγριτινοί περνώντας από το παρεκκλήσι του Αγίου Αθανασίου και αφού διανύσουν συνολικά μια απόσταση 12 χιλιομέτρων περίπου με τις εικόνες στον ώμο, περνούν από το παρεκκλήσι της Ζωοδόχου Πηγής. Διαβάζουν εκεί τις ευχές της περίπτωσης, οι ιερείς ασπάζονται τις εικόνες και οι ενορίτες του Αγίου Αθανασίου κατευθύνονται στη Νιγρίτα.

Μετά την αναχώρηση της λιτανείας των Νιγριτινών αρχίζει το αθλητικό μέρος του πανηγυριού με πρώτο το αγώνισμα του δρόμου, το *κουσί*, στο δρόμο που γι' αυτόν ακριβώς το λόγο ονομάστηκε από τον καιρό της τουρκοκρατίας *Κουσίγιουλου* και παρέμεινε μέχρι και σήμερα ως το επικρατέστερο όνομα. Πρώτα τρέχουν οι πεζοί και ακολουθούν τα ποδήλατα και τα άλογα. Σήμερα ο αγώνας δρόμου γίνεται σε μια απόσταση 1800 μέτρων περίπου, ενώ παλιότερα έτρεχαν γύρω στα 2500 μέτρα. Η διαφοροποίηση οφείλεται στις αλλαγές που έγιναν στον κάμπο με τα δίκτυα άρδευσης. Το σημείο της αφετηρίας βρισκόταν ανέκαθεν στο παρεκκλήσι του Αγίου Αθανασίου, ενώ σήμερα βρίσκεται στη γέφυρα που βρίσκεται στο νοτιότερο από τα κανάλια του χωριού. Στις παλιές διοργανώσεις δεν υπήρχαν κατηγορίες στον αγώνα δρόμου. Όλοι, μικροί ή μεγάλοι, έτρεχαν στον ίδιο αγώνα. Σήμερα οι διοργανωτές οργανώνουν περιστασιακά και αγώνες δρόμου για παιδιά, αλλάζοντας την αφετηρία και έχοντας σταθερό το σημείο τερματισμού στο χώρο του πανηγυριού.

Όλοι οι πανηγυριώτες συνωστίζονταν στο τέρμα της διαδρομής, δίπλα στο χώρο του πανηγυριού, για να χειροκροτήσουν τον πρώτο αλλά και τους άλλους δρομείς. Αμέσως μετά τον τερματισμό, ο πρώτος έπαιρνε το έπαθλο, ένα αρνί συνήθως, το σήκωνε στους ώμους του και περιφέρονταν στο χώρο του πανηγυριού καμαρώνοντας για τη διάκριση που είχε πετύχει.

Μετά τον αγώνα δρόμου έρχονταν τα ποδήλατα. Δεν είναι γνωστό από πότε καθιερώθηκε η ποδηλατοδρομία ως αγώνισμα. Η προηγούμενοι από τη γενιά μας αφηγητές δίνουν την πληροφορία ότι πριν από το 1940 υπήρχε το αγώνισμα και μάλιστα θυμούνται και αθλητές, αλλά όλους από τη Νιγρίτα. Και η ποδηλατοδρομία γινόταν στη ίδια διαδρομή με αυτή των πεζών. Στο Κουσίγιουλου και με αφετηρία τον Άγιο Αθανάσιο.

Τα άλογα, όπως προειπώθηκε, έρχονταν τελευταία. Κι αυτά στην ίδια διαδρομή, με αφετηρία παλιότερα τον Άγιο Αθανάσιο. Ήταν το πιο θεαματικό αγώνισμα και συγκέντρωνε το μεγαλύτερο ενδιαφέρον των πανηγυριωτών. Υπήρχαν παλιότερα Τερπνιώτες που είχαν άλογα μόνο για να τρέχουν στο πανηγύρι και να απολαμβάνουν τη χαρά της νίκης. Η γενιά μας θυμάται το άλογο του Καρούση, με σχεδόν μόνιμο αναβάτη το Θωμά Στεφανή. Το θυμόμαστε σαν τα σημερινά καθαρόαιμα. Σήμερα οι διοργανωτές του πανηγυριού διοργανώνουν τις ιπποδρομίες σε άλλη βάση. Υπάρχουν πολλοί, στο χωριό και στην ευρύτερη περιφέρεια, που εκτρέφουν καθαρόαιμα άλογα για τις ιπποδρομίες στα πανηγύρια. Είναι συνηθισμένο να βλέπει σήμερα κάποιος άλογα που μεταφέρονται με αυτοκίνητα από ιπποφορβεία που βρίσκονται πολύ μακριά. Οργανώνονται έτσι πολλές ιπποδρομίες, σε ειδική διοργάνωση του πανηγυριού, με κλιμακωτές αφετηρίες, στα 1000, 1500 και 1800 μέτρα. Κλιμακώνονται βέβαια και ανάλογα τα έπαθλα. Το 2008, οι ιπποδρομίες έγιναν μια μέρα μετά το κυρίως πανηγύρι.

Σε μια από αυτές τις διοργανώσεις των ιπποδρομιών, το 2002, κάποιοι ξένοι αναβάτες έδωσαν λαβές, με μια αντιαθλητική τους συμπεριφορά, για να γίνουν δυσμενή σχόλια σε βάρος του χωριού και του πανηγυριού μας. Αγνόησαν οι σχολιαστές την παράδοση του πανηγυριού, που σ' όλη του την ιστορία, με αναβάτες και άλογα από τη γύρω περιοχή, δεν παρουσιάστηκε τέτοιο φαινόμενο, αγνόησαν τα πάντα, απομόνωσαν και πρόβαλαν σε αλληπάλληλες προβολές το θλιβερό επεισόδιο. Αγνόησαν μάλιστα ότι η επιτροπή του πανηγυριού απέκλεισε τους αναβάτες αυτούς ισόβια από τους ιππικούς αγώνες του χωριού. Για εκείνο το περιστατικό δημοσίευσα ένα κείμενο στον τοπικό τύπο, πιστεύοντας ότι έβαζε τα πράγματα στη σωστή τους διάσταση, και το παραθέτω.

Το πανηγύρι της Τερπνής

Αν ήμουν δημοσιογράφος και ήθελα να πω ή να δείξω κάτι για το πανηγύρι της Τερπνής, πριν από το κρίμα για τους αθλητές που δημιούργησαν το επεισόδιο στις ιπποδρομίες και τους είδε το πανελλήνιο, θα έλεγα τα πολλά μπράβο σ' αυτούς που τα αξίζουν και θα έδειχνα

εικόνες οι οποίες δείχνουν τον πραγματικό χαρακτήρα που έχει το πανηγύρι της.

Θα έδειχνα τα μικρά παιδιά να τρέχουν σε δρόμο αντοχής ή να αγωνίζονται στο ποδήλατο με τα ποδήλατα των παιχνιδιών τους, θα έδειχνα τους μεγάλους να πηδούν στο τριπλό άλμα ή να ρίχνουν το λιθάρι που έφεραν από τον ποταμό, θα έδειχνα τον εβδομηνταπεντάχρονο να δοκιμάζει να ξαναρίξει την πέτρα και τον κόσμο να τον χειροκροτεί παραβλέποντας την επίδοσή του. Θα έδειχνα τους νικητές της πάλης να σηκώνουν πρώτοι στην αγκαλιά τους τους νικημένους. Θα έδειχνα όλους τους αθλητές να σέβονται τους κανόνες που ισχύουν πατροπαράδοτα και να δέχονται τις αποφάσεις των κριτών χωρίς την παραμικρή αντίρρηση.

Θα έδειχνα όμως κι την άλλη πλευρά της γιορτής, τη θρησκευτική. Θα έδειχνα το εκκλησίασμα των Τερπνιωτών, μετά την απόλυση της εκκλησίας που δεν σκόρπισε για καφέ ή για βόλτα αλλά περίμενε τους γείτονες της Νιγρίτας, από την ενορία του Αγίου Αθανασίου, να έρθουν με τα εικονίσματα για να προσευχηθούν όλοι μαζί.

Και θα έλεγα μπράβο σε όλους τους νέους Τερπνιώτες, που μέσα από τους φορείς του χωριού και της Θεσσαλονίκης μπόρεσαν να συνεργαστούν και να οργανώσουν το πανηγύρι με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Θα έλεγα μπράβο και στους Τερπνιώτες, που μαζεύονται στον τόπο που τους γέννησε και κρατούν το πανηγύρι τους ζωντανό, που το χαίρονται αυτοί και οι φίλοι τους. Θα τα έλεγα όλα. Θα έλεγα τέλος ότι το πανηγύρι της Τερπνής έχει πολλά θαυμάσια χαρακτηριστικά που δε σκιάζονται από την απαράδεκτη συμπεριφορά δυο ατόμων που κατά λάθος πήραν μέρος στους αγώνες του.

Αν όμως δεν είχα χώρο ή χρόνο για να σκορπίσω τόσο απλόχερα τα μπράβο, πριν δείξω το θλιβερό επεισόδιο με τους δυο αναβάτες, θα έλεγα δυο λόγια για τις ιπποδρομίες στην Τερπνή. Θα μάθαινα, αν δεν ήξερα, ότι οι ιπποδρομίες στην Τερπνή ήταν πάντα αναπόσπαστο μέρος από το πανηγύρι της, παλιές όσο και το πανηγύρι. Και ότι όλα τα χρόνια, πριν οι γεωργικοί ελκυστήρες βγάλουν τα άλογα από τα νοικοκυριά, το πανηγύρι έδινε στους Τερπνιώτες και στους κοντοχωριανούς τους να δείξουν ποιος έχει το καλύτερο άλογο. Όχι για όφελος, μα για το όνομα. Όπως τότε που οι Έλληνες αγωνίζονταν για το στεφάνι. Και θα μάθαινα ότι όλοι οι Τερπνιώτες αλλά και οι φίλοι τους αναγνώριζαν την υπεροχή απλά και αγνά, χωρίς ζαβολιές χωρίς αθλιότητες. Και κρατούσαν την αναγνώριση παντοτεινά. Σαν να κρατούσαν στο μυαλό τους ανεξίτηλους τους τίτλους από τις νίκες, κι ας μην ήταν δικές τους.

Θυμούνται ακόμα οι Τερπνιώτες το άλογο του Καρούση που τους

χάρισε τόσες νίκες και τους έκανε να καμαρώνουν. Το καμάρωναν ακόμα και γέρικο, βλέποντάς το ανήμπορο στη βρύση της πλατείας να χλιμιντρίζει ακούγοντας τα νταούλια από το πανηγύρι. Δεν το χειροκροτούσαν τότε γιατί δεν είχε αναβάτη, μα εκείνο καταλάβαινε ότι όλοι γύρω του το καμάρωναν, προπαντός όμως καταλάβαινε και τους ευχαριστούσε γιατί κανένας δε σκέφτηκε ποτέ να του κλέψει τις νίκες που του άξιζαν. Κι αν υπήρχε σήμερα, ίσως να έδινε με τον τρόπο του ένα μάθημα στους χθεσινούς αναβάτες, ίσως να τους έλεγε πώς και γιατί αγωνίζονται στα πανηγύρια.

Σέρρες 11-5-2002

Στη συνέχεια γινόταν το πήδημα. Ήταν άλμα τριπλούν χωρίς το σκάμμα των σύγχρονων αθλητικών εγκαταστάσεων. Έριχναν λίγη άμμο πάνω στο σκληρό έδαφος του χώρου του πανηγυριού, αντί για σκάμμα, χάραζαν και μια λεπτή γραμμή στο χώμα, από όπου πηδούσαν οι αθλητές, κι αυτό ήταν όλο. Σήμερα τουλάχιστο το έδαφος του αγωνίσματος δεν έχει την υφή ενός δρόμου. Το αγώνισμα ήταν μόνον άλμα τριπλούν. Παλιότερα τα δύο πρώτα άλματα γίνονταν με κουτσό και γι' αυτό το αγώνισμα λεγόταν «τ'ς τρεις στ' ακτσάκ(ι)», αργότερα όμως απαγορεύτηκε και καθιερώθηκε «τ' αράγκου», το τριπλό άλμα δηλαδή που γίνεται σήμερα στις επίσημες αθλητικές διοργανώσεις. Ο κάθε αθλητής είχε από την αρχή δικαίωμα για τρεις προσπάθειες. Ο άλτης που πετύχαινε την μεγαλύτερη επίδοση κατά τη διάρκεια του αγώνα, που *είχι του σ(η)μάδ(ι)*, όπως έλεγαν, δεν πηδούσε όταν ερχόταν η σειρά του. Περίμενε, κι αν τον περνούσε κάποιος με καλύτερη επίδοση τότε συνέχιζε, ανακτώντας το δικαίωμα για τρεις νέες προσπάθειες ανεξάρτητα από όσες είχαν προηγηθεί. Οι αθλητές που δεν κατάφερναν να περάσουν πάρουν το *σ(η)μάδ(ι)*, έμεναν μόνο στις τρεις προσπάθειες και έβγαιναν έξω από τον αγώνα. Γινόταν κατά κάποιον τρόπο και ο προκριματικός και ο τελικός αγώνας μαζί.

Έγκυρα θεωρούνταν τα άλματα εφόσον ο αθλητής πατούσε πάνω ή πίσω από τη γραμμή, σε αντίθεση με τους σημερινούς κανονισμούς που θέλουν όλο το ίχνος πίσω από τη γραμμή και την εγκυρότητα των αλμάτων την έκρινε η επιτροπή. Για να διευκολύνουν τους αθλητές και μην υπάρχουν αμφισβητήσεις για την εγκυρότητα των προσπαθειών, έβαζαν πριν από τη γραμμή ένα μαντήλι και έβρεχαν με λίγο νερό το χώμα στη γραμμή του αρχικού άλματος, οπότε φαινόταν καθαρά το ίχνος από την πατημασιά του αθλητή. Αν προέκυπταν διαφωνίες για την εγκυρότητα ενός άλματος, όταν δεν ήταν εμφανές το ίχνος της φτέρνας του αθλητή, αποφαινόταν τελεσίδικα επί τόπου η επιτροπή. Αμέσως μετά την ανακήρυξη των νικητών, του πρώτου και του δεύτερου, δίνονταν τα δώρα, όπως στο αγώνισμα του δρό-

μου, κι ο πρώτος το καμάρωνε περιφερόμενος κι αυτός στο χώρο του πανηγυριού με το αρνί στον ώμο.

Τρίτο αγώνισμα ήταν η λιθοβολία, η πέτρα όπως έλεγαν. Δεν είχαν στο πανηγύρι μια λαξευμένη πέτρα, όπως στους επίσημους αγώνες, είχαν όμως από πριν διαλεγμένες δυο πέτρες με διαφορά στο βάρος και με σχήμα που διευκόλυνε τους αθλητές. Οι αθλητές σε κάθε πανηγύρι πρότειναν στην επιτροπή με ποια πέτρα ήθελαν να αγωνιστούν. Άλλοι υπερτερούσαν στη δύναμη και προτιμούσαν τη βαριά, άλλοι προτιμούσαν την ελαφρότερη, γιατί είχαν καλύτερο παλμό, γεγονός που οδηγούσε μερικές φορές σε μικροκαβγάδες. Στο τέλος όμως το αγώνισμα γινόταν όπως αποφάσιζε η επιτροπή. Ο αριθμός των προσπαθειών για τους αθλητές, η εγκυρότητα των ρίψεων, η ανακήρυξη και η βράβευση των αθλητών γινόταν όπως και στο πήδημα.

Στο κέντρο, από αριστερά, με τα δώρα τους στο πανηγύρι του 1950,
Κ. Τσαμουρτζής, Γ. Γκουγκούδης και Μ. Γ. Καρούσης.
Αρχείο Μαγδαληνής Γ. Γκουγκούδη

Μετά το αγώνισμα της πέτρας ακολουθούσε η μεσημεριανή διακοπή για δυο με τρεις ώρες. Διακοπή για ξεκούραση και φιλοξενία των συγγενών και των φίλων από άλλα χωριά που επισκέπτονταν εκείνη τη μέρα το χωριό για το πανηγύρι. Οι Τερπνιώτισσες για εκείνη την ημέρα ετοίμαζαν τα καλύτερα φαγητά που μπορούσαν να κάνουν. Κάποιο από τα κατσίκια της οικογένειας στο φούρνο, γριβάδι γεμιστό με σταφίδες στο φούρνο ή τα χέλια στο φούρνο με σκορδάκι ήταν τα επίλεκτα φαγητά, είναι και οι πιο ζωντανές αναμνήσεις

μας από εκείνα τα χρόνια.

Αξιοσημείωτος είναι ο τρόπος με τον οποίο εξασφάλιζαν φιλοξενία όσοι πανηγυριώτες δεν είχαν φίλους ή συγγενείς για να φιλοξενηθούν, δηλώναν αυτή τους την αδυναμία φορώντας το σακάκι τους στο ένα μανίκι. Οι Τερπνιώτες το ήξεραν αυτό, κι όσοι ήταν μερακλήδες για το πανηγύρι και είχαν τον τρόπο τους, αναλάμβαναν να φιλοξενήσουν, ο καθένας από έναν-δύο, ανάλογα με την περίπτωση, και δεν άφηναν κανέναν στο δρόμο. Όσον αφορά στους ξένους αθλητές, αυτοί είχαν εξασφαλισμένη φιλοξενία το μεσημέρι σε φιλικά τους σπίτια, ενώ ξένοι παλαιστές έρχονταν από την παραμονή του πανηγυριού και φιλοξενοούνταν από φίλους τους.

Για τους μικρούς πανηγυριώτες βέβαια τα πράγματα ήταν αλλιώς, όπως είναι ίσως και σήμερα. Οι πάγκοι με τα χίλια δυο καλούδια, τα *σιργκιά* όπως τα λέγαμε, ήταν σχεδόν μόνο γι' αυτούς. Απολάμβαναν το πανηγύρι γιατί αποκτούσαν τα παιχνίδια που ονειρεύονταν, σφυρίχτρες με διάφορα σχήματα, όπως τη *ντραγατίτκ(η)* ή τα *μπαρντακούδια* με νερό, φλογέρες, *κρακάνες*, το παιχνίδι με το χάρτινο σωλήνα που όταν φυσούν μέσα του απλώνεται, το *φυσιρό* όπως το λέγαμε, και ένα πλήθος άλλων παιχνιδιών. Το απολάμβαναν το πανηγύρι και γιατί χαίρονταν το «πανόραμα», τις εικόνες δηλαδή σε έναν σκοτεινό θάλαμο, γιατί γεύονταν τα *ματζιουνόμηλα*, τα κοκκοράκια, το μαλλί της γριάς, και κάθε είδος ζαχαρωτού. Απολάμβαναν όμως και τις κούνιες της εποχής εκείνης, τον ξύλινο μύλο θα λέγαμε σήμερα, το μύλο όμως που τον είχαν κάνει Τερπνιώτες με τα χέρια τους και τον κινούσαν με τη δύναμή τους. Σήμερα και για τους μικρούς έχουν αλλάξει τα πράγματα. Δεν έχει πανόραμα, έχει όμως γλειφιτζούρια, δεν έχει τον ξύλινο μύλο, έχει όμως τις ποικίλες ηλεκτροκίνητες κούνιες.

Νωρίς το απόγευμα άρχιζε η πάλη⁵³. Ήταν το αγώνισμα που κρατούσε ώρες πολλές και τραβούσε το ενδιαφέρον όλου του κόσμου περισσότερο από τα άλλα αγωνίσματα. Συγκέντρωνε αθλητές από πολλά μέρη και προπαντός συμμετείχαν και Τούρκοι αθλητές, που με τη συμμετοχή τους έκαναν το πανηγύρι μια εκδήλωση ειρηνικής συνύπαρξης των Χριστιανών και των Μωαμεθανών.

Η επιτροπή με τα νταούλια και τα δώρα έπαιρνε πρώτη-πρώτη τη θέση της στο χώρο της παλαίστρας. Σημειώνεται ότι ο χώρος της παλαίστρας άλλαζε θέση κατά καιρούς. Παλιότερα γινόταν στην Κηφισιά, εκεί που σήμερα

⁵³ Η πάλη δεν ήταν αγώνισμα μόνο για το πανηγύρι. Ήταν παιχνίδι και αγώνισμα που απολάμβαναν οι νέοι με κάθε ευκαιρία. Στα παιχνίδια τους, στις αλάνες και στα βοσκοτόπια, περνούσαν ώρες παλεύοντας και στους ανεπίσημους αγώνες στα αλώνια επιδείκνυαν τις ικανότητές τους. Πριν από την απελευθέρωση συμμετείχαν, μαζί με παλαιστές από τη γύρω περιοχή, και στους αγώνες πάλης που διοργάνωναν οι Τούρκοι στο *Παλιόκαστρο* όταν τέλειωναν τα αλώνια.

ρα είναι η παιδική χαρά. Η Κηφισιά είχε θεόρατες πετέλες, τα *καραγάτσια* ή *μπραστά*, με μια μεγάλη αλάνα στη μέση. Η αλάνα με φυσικό χλωροτάπητα από αγριάδα και τα *καραγάτσια* γύρω-γύρω με τον παχύ ίσκιο τους εξασφάλιζαν ιδανικές συνθήκες και για τους αθλητές και για τους θεατές. Είχε και έναν μπουφέ στην άκρη, που όλο το καλοκαίρι λειτουργούσε ως εξοχικό κέντρο, την ώρα όμως της πάλης δρόσιζε τους θεατές με τις παγωμένες γκαζόζες του και το παγωμένο νερό του.

Όταν ξεράθηκαν τα *καραγάτσια*, γύρω στο 1953-54, και η *Κηφισιά* έχασε την παλιά αίγλη της, η πάλη μεταφέρθηκε δίπλα στην εκκλησία του Αγίου Δημητρίου για μια-δυο χρονιές στη δυτική πλευρά της, μέσα στην άμμο, εκεί που είναι τώρα τα σπίτια της οικογένειας Βλαχοδήμου και Αλκουσάκη. Δεν είχε σκιά, ήταν και το χώμα πολύ αμμουδερό και σε μερικά χρόνια, όταν διαμορφώθηκε το γήπεδο στα *Πεύκα*, μεταφέρθηκε εκεί. Ο άνετος χώρος για τους αθλητές και η αμφιθεατρική διαμόρφωση του εδάφους για τους θεατές, μαζί με τη σκιά των πεύκων, διαμόρφωσαν έναν καλό χώρο για την πάλη. Ήταν όμως λίγο μακριά από το κέντρο του χωριού κι αυτό ήταν ένα μειονέκτημα. Κι όταν το γήπεδο άλλαξε θέση, όταν διαμορφώθηκε δίπλα στο χωριό, μεταφέρθηκε και η πάλη στο καινούριο γήπεδο. Ήταν κοντά, ήταν καλός ο χώρος για τους αθλητές, δεν είχε όμως ούτε αμφιθεατρική διαμόρφωση ούτε σκιά για τους θεατές. Τελικά τα τελευταία χρόνια διαμορφώθηκε η *παλαιστρα*, με δαπάνες της επιτροπής και προσωπική εργασία των οικοδόμων του χωριού, οπότε οι θεατές βλέπουν άνετα από τις κερκίδες της.

Η πάλη ήταν το μόνο αγώνισμα στο οποίο υπήρχαν από παλιά κατηγορίες. Ήταν η χαμηλότερη κατηγορία, οι *«μπασμάδες»*, των παιδών θα λέγαμε σήμερα, στην οποία οι μικροί παλαιστές πάλευαν χωρίς την ιδιαίτερη στολή των παλαιστών. Πάλευαν φορώντας το αθλητικό παντελονάκι, όπως λέγαμε τότε μόνο με το *σουβρακάκι*(ι). Η ανταμοιβή των νικητών αυτής της κατηγορίας ήταν ένα από τα υφασμάτινα δώρα που είχε συγκεντρώσει η επιτροπή, τους *μπασμάδες*, από όπου πήρε και το όνομα η κατηγορία. Ήταν η μεσαία κατηγορία, το *ορτά* όπως λεγόταν, με τρεις υποκατηγορίες, το *κιουτσούκ ορτά*, η χαμηλότερη υποκατηγορία, το *μπουιούκ ορτά* η ενδιάμεση, και το *ορτά* η ανώτερη από την μεσαία κατηγορία. Ήταν τέλος και η κορυφαία κατηγορία, το *μπάσ*(ι). Οι παλαιστές σ' αυτές τις κατηγορίες πάλευαν φορώντας ειδικό πέτσινο παντελόνι, το *κιουσπέτ*(ι), το οποίο άλειφαν με μείγμα λαδιού και νερού, για να δυσκολεύονται οι λαβές από τον αντίπαλο. Με το ίδιο μείγμα και για τον ίδιο λόγο άλειφαν και το σώμα τους. Σήμερα που το *κιουσπέτ*(ι) σιγά-σιγά αποσύρεται για χάρη της επίσημης αθλητικής στολής των παλαιστών, αποσύρεται μαζί του και το άλειμμα με λάδι.

Οι τρεις υποκατηγορίες της μεσαίας πάλης μαζί με την κορυφαία κατηγορία θεωρούνταν για το πανηγύρι ως τέσσερις ξεχωριστές κατηγορίες. Σε κά-

θε μια κατηγορία από αυτές αγωνίζονταν οι παλαιστές σύμφωνα με τη δήλωσή τους προς την επιτροπή. Αν υπήρχαν πολλά ζευγάρια σε μια κατηγορία, τότε αναδεικνύονταν ένας νικητής, μετά από αγώνες ανάμεσα στους νικητές του κάθε ζευγαριού. Ο τελικός νικητής έπαιρνε το μεγαλύτερο δώρο της κατηγορίας, ενώ οι δευτεραθλητές έπαιρναν μικρότερα δώρα, που η επιτροπή τα κλιμάκωνε κατά την κρίση της. Συνήθως στο *μπάσ(ι)* είχαν ως δώρο μοσχάρι, στο *ορτά* κριάρι ή τραγί και στις άλλες αρνιά.

Σημειώνεται εδώ ότι στο *ορτά* γινόταν η πιο καλή πάλη. Ήταν πολλά ζευγάρια, οι παλαιστές πάλευαν πιο ελεύθερα από ό,τι στο *μπάσ(ι)* και ήταν πιο θεαματική η πάλη. Στο *μπάσ(ι)* φυλάγονταν οι παλαιστές γιατί ένας *μπάσ(ι)* *πιλιβάνους* αν έχανε, συνήθως δεν ξανάβγαινε να παλέψει. Για τους δευτεραθλητές, όπως προειπώθηκε, συνήθως είχαν κατσίκακια και για τους ηττημένους έδιναν κάποια χρηματικά ποσά. Με τις παροχές αυτές κρατούσαν ζωντανό το ενδιαφέρον των αθλητών για το πανηγύρι.

Η εφαρμογή των κανόνων της πάλης και η ανακήρυξη του νικητή ήταν αρμοδιότητα της επιτροπής. Στην παλαίστρα την μεγαλύτερη διάρκεια της πάλης αγωνίζονταν περισσότερα από ένα ζευγάρια, γι' αυτό η επιτροπή φρόντιζε να αναθέτει σε έμπειρα μέλη της ή βοηθούς της, τους κριτές, την παρακολούθηση από κοντά όλων όσων αγωνίζονταν και για την παροχή κάποιας βοήθειας αν χρειαζόταν στη διάρκεια της πάλης. Λίγο νερό ή το σκούπισμα του προσώπου κάποιου παλαιστή με την πετσέτα, που γι' αυτόν το λόγο την είχαν μόνιμα ριγμένη στον ώμο τους οι κριτές, ήταν οι βοήθειες που παρέχονταν χωρίς να διακοπεί μία πάλη. Όταν πάλευαν πολλά ζευγάρια, οι θεατές τα παρακολουθούσαν επιλεκτικά. Στον τελικό αγώνα της ανώτερης κατηγορίας, που στην παλαίστρα ήταν το μοναδικό ζευγάρι που πάλευε, τα πράγματα ήταν πιο εύκολα για τους κριτές και πιο ευχάριστα για του θεατές. Όλοι, επιτροπή και θεατές, παρακολουθούσαν το μοναδικό ζευγάρι, κι όλοι είχαν άποψη.

Οι βασικότεροι κανόνες της πάλης ήταν δύο. α) Δεν επιτρέπονταν χτυπήματα και β) νικητής ήταν εκείνος που σήκωνε τον αντίπαλό του στον αέρα ή τον υποχρέωνε να ακουμπήσει η πλάτη του στο χώμα, έστω και στιγμιαία, πολύ περισσότερο δε αν ο αντίπαλος δήλωνε την ήττα του, αν έβαζε *πες*, όπως έλεγαν. Με την προϋπόθεση της τήρησης του πρώτου κανόνα, επιτρέπονταν διάφορες λαβές, *τσιαλίμα* και *ουινιάκια*, που έκαναν την πάλη θεαματική. Η δήλωση της ήττας κατά τον αγώνα, γινόταν με ένα ελαφρό χτύπημα της παλάμης του ηττημένου στους μηρούς του αντιπάλου του, για να το δουν οι κριτές και οι θεατές και να μη χωρούν εκ των υστέρων αμφισβητήσεις. Αλλιώς η ανάδειξη του νικητή γινόταν από τον κριτή που παρακολουθούσε τον αγώνα, με ένα ελαφρό χτύπημα στην πλάτη τον νικητή.

Οι θεατές, που λίγο-πολύ γνώριζαν τους κανόνες, με τις οι φωνές τους

«γίνκι! γίνκι!», δηλαδή «έγινε! έγινε!», πολλές φορές προλάβαιναν την απόφαση του κριτή για την ανάδειξη του νικητή. Αν το αποτέλεσμα ήταν ξεκάθαρο, η απόφαση του κριτή φαινόταν σαν να ήταν επικύρωση της γνώμης του κόσμου. Αν όμως το αποτέλεσμα ήταν διφορούμενο, αν οι θεατές ήταν διχασμένοι, τότε τα πράγματα ήταν δύσκολα και για τον κριτή και για την επιτροπή συνολικά. Τότε δεν είχε κάμερες για να δείχνουν επανάληψη και η επιτροπή έπρεπε να αποφασίσει αναλαμβάνοντας τη σχετική ευθύνη. Η απόφασή της ήταν τελεσίδικη. Ο ηττημένος έπιανε από τη μέση το νικητή, τον σήκωνε ελαφρά και δήλωνε την παραδοχή της ήττας του. Ο νικητής ανταπέδιδε την κίνηση σηκώνοντας κι αυτός το νικημένο και με την κίνηση αυτή έληγε ο αγώνας.

Υπήρχαν όμως και περιπτώσεις που ο αγώνας δεν αναδείκνυε νικητή. Όταν το ζευγάρι πάλευε για πολλή ώρα χωρίς αποτέλεσμα, τότε είτε οι ίδιοι οι παλαιστές είτε η επιτροπή έδιναν τέλος στον αγώνα με ισόπαλο αποτέλεσμα. Τότε το δώρο του αγώνα μοιραζόταν εξίσου και στους δυο παλαιστές.

Τα όργανα στην παλαίστρα προετοιμάζουν την ατμόσφαιρα
Αρχείο Πολιτιστικού Συλλόγου Τερπνής

Όλοι οι παλαιστές εκτός από αυτούς της κορυφαίας κατηγορίας, μετά τον αγώνα τους έκαναν την *πάρσα*. Κρατούσαν οι δυο τους ένα μαντήλι και γυρνούσαν γύρω-γύρω στον αγωνιστικό χώρο, χτυπώντας το ένα τους χέρι μια

στο πόδι μια στο μέτωπο ενώ συγχρόνως φώναζαν «όιντε μπαρμπάδες», που σήμαινε «άντε, κύριοι, το φιλοδώρημά σας». Η είσπραξη της πάρσας ανήκε στο ζευγάρι και ήταν ανεξάρτητο από τα δώρα της επιτροπής του πανηγυριού. Διαφορά υπήρχε, και υπάρχει, στην πάρσα του ζευγαριού που πάλευε στην κορυφαία κατηγορία, στο μπάσ(ι). Οι μπάσ(ι) πιλιβανοί, επειδή ο αγώνας τους κλείνει το πανηγύρι, παλεύουν λίγη ώρα, δέκα λεπτά ή και ένα τέταρτο της ώρας, διακόπτουν τον αγώνα τους, βγαίνουν στην πάρσα και ξαναγυρίζουν στον αγώνα τους.

Με τον αγώνα του τελευταίου ζευγαριού και την απονομή των δώρων έκλεινε το πανηγύρι επίσημα, δεν έκλεινε όμως η γιορτή στο χωριό. Η συνέχεια δίνονταν στα καφενεία με τα όργανα, νταούλια ή ορχήστρες, και τους μερακλήδες να ξημερώνονται.

Δε θα ήταν ολοκληρωμένη η περιγραφή του πανηγυριού αν δε γινόταν αναφορά στους συγχωριανούς που κατά διαστήματα αγωνίστηκαν σ' αυτό, και μάλιστα όσων διακρίθηκαν. Δεν υπάρχουν αρχεία για να αναζητηθούν ακριβείς πληροφορίες και γνωρίζουμε μόνο ότι διασώθηκε στις μνήμες κάποιων συγχωριανών μας. Αυτές οι μνήμες καταχωρίζονται στους σχετικούς πίνακες που ακολουθούν. Επομένως οι αναφορές αυτές θεωρούνται εξ αρχής ελλειπείς, προτιμήθηκαν όμως από την απουσία κάθε αναφοράς. Γι' αυτό κάθε πληροφορία σχετικά με συγχωριανούς μας αθλητές, που πήραν μέρος στα πανηγύρια μας, είναι ευπρόσδεκτη για να συμπληρώσει στο μέλλον τις πληροφορίες αυτής της εργασίας.

Η πάλη στην παλαίστρα
Αρχείο Συλλόγου Τερπνιωτών Θεσσαλονίκης

Πρέπει να σημειωθεί ότι όλοι οι Τερπνιώτες δεν αντιμετώπιζαν τους αγώνες με την ίδια λογική. Άλλοι δεν έπαιρναν τους αθλητές τους στη δουλειά στο χωράφι για να είναι ξεκούραστοι, ενώ άλλοι αθλητές αγνοούσαν τις οικογένειές τους κι άφηναν τις δουλειές τους για να πάνε σε πανηγύρια άλλων χωριών να αγωνιστούν.

Οι αθλητές στο πανηγύρι του χωριού

Στους πιο κάτω πίνακες καταγράφονται οι παλιοί Τερπνιώτες, μέχρι και τη γενιά μας, που τίμησαν με τη συμμετοχή τους αθλητικούς αγώνες στο πανηγύρι της Ζωοδόχου Πηγής και που διακρίθηκαν σ' αυτό παίρνοντας πρώτες ή δεύτερες νίκες. Διατάχθηκαν κατά άθλημα και με σειρά το έτος γέννησής τους, ενώ στο τέλος κάθε πίνακα δίνονται για ορισμένους αθλητές κάποια στοιχεία που αναφέρονται σε ιδιαίτερες επιδόσεις και διακρίσεις. Στις σημειώσεις γίνεται αναφορά και σε αθλητές από τη Νιγρίτα και τα γειτονικά χωριά που άφησαν όνομα με τη συμμετοχή τους στο πανηγύρι μας.

Οι αθλητές στο τρέξιμο

<i>Όνομα</i>	<i>Επώνυμο</i>	<i>Προσδιορισμός</i>
Θωμάς	Τσίκαλας	παππούς του Άγγελου Τσίκαλα
Θόδωρος	Νούλης	πατέρας του Νικόλα Νούλη
Βασίλης	Αγγελάκης	παππούς του Βασίλη Αγγελάκη
Δημήτριος	Μιλίκος	πατέρας του Βασίλη Μιλίκου
Γιάννης	Τουλάκης	πατέρας του Στέργιου Τουλάκη
Γιώργος	Μπράχος	πατέρας της Λίτσας Διαμαντή
Μιλτιάδης	Τζουτζούλας	του Γεωργίου
Χρήστος	Τερζάκης	του Αναστασίου
Χρήστος	Βλαχοδήμος	του Βασιλιά
Μιλτιάδης	Τουλάκης	του Χρήστου

Σημειώσεις:

1. Οι αθλητές που αναφέρονται σε πάνω από ένα αγωνίσματα, σημειώνονται με αστερίσκο (*) στο αγώνισμα που είχαν τις καλύτερες επιδόσεις.

2. Σύμφωνα με τις διηγήσεις από το περιβάλλον της οικογένειας Τσίκαλα, οι αθλητές Θωμάς Τσίκαλας, Θόδωρος Νούλης και Βασίλης Αγγελάκης διακρίνονταν στα πανηγύρια και μάλιστα πήγαν στην Αθήνα για να πάρουν μέρος στους πρώτους Ολυμπιακούς Αγώνες το 1896. Δεν πήραν όμως μέρος εξαιτίας μιας τροφικής δηλητηρίασης που έπαθαν την παραμονή των αγώ-

νων. Η πληροφορία δίνεται με επιφύλαξη, όμως θύμα τέτοιας δηλητηρίασης σε πανελλήνιο αγώνα υπήρξε και ο Νιγριτινός αθλητής Στέργιος Λουκάς.

3. Ο Χρήστος Τερζάκης διακρίθηκε κι ως αθλητής του «Ορφέα» Σερρών.

4. Ο Χρήστος Βλαχοδήμος κατά τη διετία 1959-60 διακρίθηκε σε Πανελλήνιους Αγώνες ανωμάλου δρόμου των Ενόπλων Δυνάμεων.

5. Αθλητές από τη Νιγρίτα και τα διπλανά χωριά, που θυμούνται οι παλιότεροι, ήταν: Ο Στέργιος Λουκάς/Γαδράς, ο Στέργιος Θεοδωρούδας/Γκαγκάλιας, ο Γιάννης Πλιάκος, που υπήρξε και αθλητής του «Ορφέα» Σερρών, ο Δημητράκης Παπανικολάου από τη Νιγρίτα, καθώς και ο Θανάσης Μπεκιάρης από τη Βέργη. Ιδιαίτερα για το Στέργιο Λουκά σημειώνεται, ότι το 1927 κέρδισε Α΄ νίκη στο Μαραθώνιο σε στρατιωτικούς αγώνες και ότι το 1958 με απόφαση του κράτους τού παραχωρήθηκαν 20 στρέμματα χωράφια.

Οι αθλητές στο πήδημα

Όνομα	Επώνυμο	Προσδιορισμός
Θωμάς	Παπαθανασίου	πατέρας του Βουλευτή Θ. Π.
Δημήτριος	Μιλίκος	πατέρας του Βασίλη Μιλίκου
Γεώργιος	Παπαθανασίου	του Θωμά, ο Τζιουτζιούδας
Θανάσης	Παπαθανασίου	του Θωμά, ο βουλευτής
Νίκος	Παπαθανασίου	του Θωμά
Αλέξης	Γιαχιάς	του Βασιλείου
Στέργιος	Μπάγκαλας	θείος του Κώστα Β. Μπάγκαλα
Μιλτιάδης	Βυζάντης	του Ιωάννου
Γεώργιος	Τζίκος	του Χρήστου
Αθανάσιος	Τερζάκης	του Βασιλείου

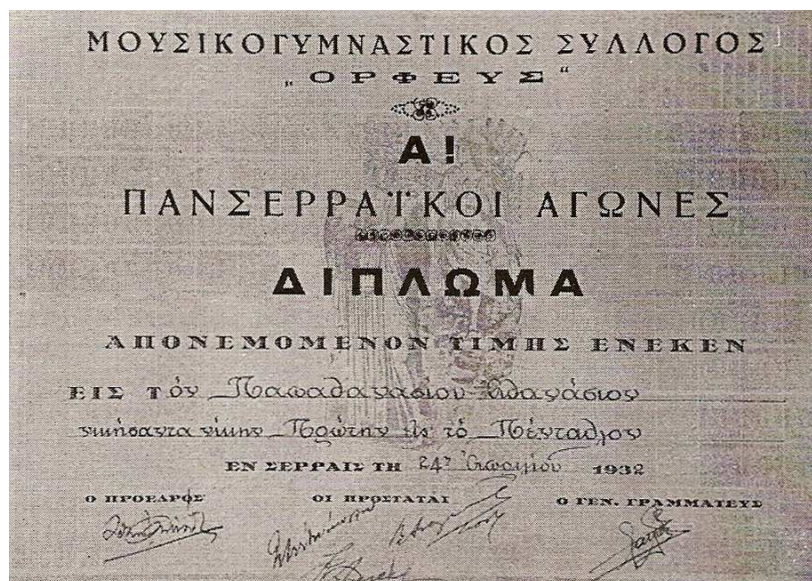
Σημειώσεις:

1. Ο Γεώργιος Παπαθανασίου διακρίθηκε στο πήδημα, όπως διακρίθηκαν και τα αδέρφια του, αυτός όμως ήταν ο καλύτερος. Είχε μάλιστα και έναν ξεχωριστό παλμό, *κάνουντας την τρίτ(η) ψαλιδουτή* όπως έλεγαν.

2. Ο Θανάσης Παπαθανασίου, αργότερα ο βουλευτής της ΕΔΑ, γνώρισε πολλές νίκες στα πανηγύρια του χωριού, ήταν όμως αθλητής που κέρδισε και σε επίσημες διοργανώσεις αγώνων. Ο ίδιος δήλωσε σε μια συνέντευξή του⁵⁴: «Στο Γυμνάσιο έπαιρνα πάντα τις πρώτες νίκες σε 3-4 αγωνίσματα (απλούν, τριπλούν, ακόντιο και δισκοβολία). Το 1934 και το 1935 πήρα για δυο συνεχόμενα χρόνια την πρώτη θέση στους Πανσερραϊκούς Αγώνες στο πένταθλο και στο τριπλούν άλμα».

⁵⁴ Δες Η Τερπνή, αρ. φ. 41, Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 2001.

3. Διακρίθηκε επίσης και ο Κώστας Τσαμουρτζής από τη Σησαμιά.

Το δίπλωμα που απονεμήθηκε στο Θανάση Παπαθανασίου για την πρώτη νίκη που κατέκτησε στους Α΄ Πανσερραϊκούς Αγώνες το 1932 στο πένταθλο
Αρχείο Συλλόγου Τερπνιωτών Θεσσαλονίκης

Οι αθλητές στην Πέτρα

Όνομα	Επώνυμο	Προσδιορισμός
Θωμάς	Παπαθανασίου	πατέρας του Βουλευτή Θ. Π.
Δημήτριος*	Μιλίκος	πατέρας του Βασίλη Μιλίκου
Θωμάς	Καρατζιάς	πατέρας του κουρέα Θεοχάρη Κ.
Βαγγέλης	Καρούσης	του Μιχαήλ
Κώτσιος	Γκουτνάς	του Στέργιου Μπάγκαλα
Βασίλης	Τσελεπής	πατέρας του Αλέκου
Χαράλαμπος	Τσελεπής	του Χρήστου
Αλέξης*	Γιαχιάς	του Βασιλείου
Στέργιος	Μπάγκαλας	θείος του Κώστα Β. Μπάγκαλα
Νικόλας	Γκόργκας	του Πασχάλη
Θεόδωρος	Νούλης	του Ιωάννου
Μιχαλάκος	Καρούσης	του Γεωργίου
Μίμης	Σταματόπουλος	του Παναγιώτη
Γιάννης	Γκουγκούδης	του Κωνσταντίνου

Βάιος Μπουφίδης του Θεοδώρου

Σημειώσεις:

1. Ο Ευάγγελος Καρούσης, εκτός από το πανηγύρι μας, διακρίθηκε στο πένταθλο σε επίσημους Παμμακεδονικούς και Πανελλήνιους αγώνες, παίρνοντας πληθώρα διακρίσεων. Ο «Ορφέας» Σερρών γι' αυτές τις επιδόσεις του, το 1966 του απένειμε το δίπλωμα που φαίνεται στην επόμενη σελίδα.

Ο Ευάγγελος Καρούσης (2), εκπροσωπώντας το «Βισάλη» Νιγρίτας στην Αθήνα το 1938, ανάμεσα στο Σπύρο Λούη (1) και το Θανάση Μπεκιάρη (3).
Αρχείο Μιχαήλ Ε. Καρούση

4. Ο Δ. Μιλίκος έριχνε με την ελαφριά πέτρα, γιατί είχε παλμό που τον βοηθούσε. Το ίδιο και ο Μίμης Σταματόπουλος, ενώ ο σύγχρονός του Γιάννης Γκουγκούδης ήθελε τη βαριά.

5. Ο Μίμης Σταματόπουλος στη διάρκεια της στρατιωτικής του θητείας,

το 1950-52, πήρε κύπελλα και μετάλλια σε Πανελλήνιους Στρατιωτικούς Αγώνες, με πολλές πρώτες νίκες στη λιθοβολία και σε άλλα αγωνίσματα.

6. Διακρίθηκαν επίσης ο Νιγηριτίνος παλαιστής Ντάνης, στη βαριά πέτρα, και ο Κώστας Τσαμουρτζής από τη Σησαμιά, που, ως αθλητής του «Ορφέα» Σερρών, αναδείχτηκε το 1953 πρωταθλητής Ελλάδας στη λιθοβολία.

Δίπλωμα του
«ΟΡΦΕΑ» Σερρών
στον Ε. Καρούση

Αρχείο Μιχαήλ Ε.
Καρούση

Οι αθλητές στην πάλη

Όνομα	Επώνυμο	Προσδιορισμός
Χριστόδουλος	Μπαλτάς	προπάππος του Ιωακ. Μπαλτά.
Βαγγέλης	Μπαλτάς	παππούς του Βαγγέλη Μπαλτά.
Θωμάς*	Παπαθανασίου	πατέρας του Βουλευτή Θ. Π.
Μιχάλης	Γκόργκας	παππούς Π. Βαρελά, Μαχάτος
Κωνσταντίνος	Μπάγκαλας	παππούς του Κ. Β. Μπάγκαλα
Πασχάλης	Γκόργκας	πατ. του Νικόλα, αδ. Μαχάτου
Ευάγγελος	Γεράκας	πατέρας του Χρήστου Γεράκα
Χρήστος	Λιόλιας	πατέρας Πασχαλίνας, Μιμπίκς
Χρήστος	Χρυσάφης	πατέρας του Στέργιου, Κατής
Γεώργιος	Λουκάνης	του Αθανασίου, Τζιιώτζιου
Αθανάσιος	Γερακούδης	του Βασιλείου, Μάκας Νάσιος
Γιάννης	Γερακούδης	του Βασιλείου, Μάκας Γιάννης
Κώτσιος	Βλαχοδήμος	του Αργύρη
Μιχάλης	Λουκάνης	του Αθανασίου
Γιάννης	Λαλιώτης	του Στέργιου

Σημειώσεις:

1. Ο Γεώργιος Λουκάνης ήταν ορτά πιλιβάνους.
2. Τα αδέρφια Νάσιος και Γιάννης Γερακούδης και ο ετεροθαλής αδερ-

φός τους παλαιστής Χρήστος Στρέντσιος, (*Τσιουλάκς*), ήταν ξαδέρφια των αδελφών Κουτσουνούμπα/*Κουτσιρούμπα* από τη Νικόκλεια.

3. Ο Κώτσιος Γκουτνάς, γιος του Στέργιου Μπάγκαλα, ήταν καλός στην πάλη, περιοριζόταν όμως μόνο στους άτυπους αγώνες που διοργάνωναν οι Τερπνιώτες στα βοσκοτόπια τους και ήταν στη γενιά του ανίκητος.

4. Από τους κοντοχωριανούς, άφησαν όνομα στο χωριό αθλητές από τη Νιγρίτα την Αγία Παρασκευή και τη Νικόκλεια⁵⁵. Από τη Νιγρίτα ήταν, ο Νικόλας Βούζιος, ο *Νικόλας* του γνωστού δημοτικού τραγουδιού, ο Άγγελος Δράκος, γνωστός ως *Ντάνης*, ο Τσέλιος Βούζιος, αδερφός του Νικόλα, και ο Γιώργος Μ. Σίσκος. Από την Αγία Παρασκευή ήταν ο Βαγγέλης Γκαραγκούνης, που έγινε Τερπνιώτης. Από τη Νικόκλεια ήταν η οικογένεια Κουτσουνούμπα/*Κουτσιρούμπα*. Η γενιά μας θυμάται τα αδέρφια Παράσχο, Μουτό και Πασχάλη Κουτσουνούμπα, καθώς και τον ξάδερφό τους Χρήστο Στρέντσιο, τον *Τσιουλάκ(η)*, που κι αυτός έγινε Τερπνιώτης. Παλιότερα πάλευε στο πανηγύρι μας ο πατέρας των αδερφών Κουτσουνούμπα, ο Βασίλος, και πιο παλιά ο παππούς τους, ο Γιώργος Κουτσουνούμπα. Διακρίθηκε ακόμη στο πανηγύρι μας, την εποχή του Βασιλού Κουτσουνούμπα, κι ο παλαιστής από τη Νικόκλεια Μπλάγκος Βασίλειος.

⁵⁵ Τις πληροφορίες για τους αθλητές της Νιγρίτας μάς τις έδωσε ο Αλέκος Γκαδρής και για τη Νικόκλεια ο Γιάννης Κουτσουνούμπα του Παράσχου.

Φίλος συμπολίτης, που επιθυμεί να διατηρήσει την ανωνυμία του, μας μίλησε για τη δράση του Τσέλιου Βούζιου στο Μακεδονικό Αγώνα. Μαζί είπε για το πώς περπάτησε πεζός όλη τη Μακεδονία μεταφέροντας μηνύματα και για το πώς αυτή η δράση πέρασε και μέσα από τα πανηγύρια. Για να παλέψει ο Άγγελος Δράκος σε αγώνες πάλης στην Κομοτηνή, πήγαν πεζοί μια συντροφιά, που ανάμεσά τους ήταν κι ο 17χρονος τότε Τσέλιος Βούζιος. Άγνωστοι μεταξύ αγνώστων, όταν διεκδίκησε ο Άγγελος να παλέψει στην ανώτερη κατηγορία, στο *μπάσ(ι)*, οι παλαιστές της περιοχής τον αντιμετώπισαν με περιφρόνηση. Ο πρώτος παλαιστής της περιοχής, μάλιστα, εκφράστηκε απαξιωτικά για το Ρωμίο που τολμούσε να ζητήσει θέση στο κορυφαίο ζευγάρι των αγώνων. Οι διοργανωτές, έβαλαν τον άγνωστο Ρωμίο να παλέψει σε μια χαμηλή κατηγορία κι όταν νίκησε τον ανέβασαν σε ανώτερη. Αυτό συνεχίστηκε και μόνο μετά από έξι νίκες βρέθηκε ο Άγγελος αντιμέτωπος με τον πρώτο παλαιστή. Όταν, μετά από έναν πράγματι αμφίρροπο αγώνα, ο Άγγελος ανέτρεψε τα προγνωστικά των Τούρκων, κερδίζοντας με θαυματικό τρόπο τον αντίπαλό του, οι Έλληνες θεατές ξέσπασαν σε ζητωκραυγές. Βρήκαν την ευκαιρία τότε οι φίλοι του Άγγελου και έβγαλαν τα λάβαρα του Μακεδονικού αγώνα, που είχαν μαζί τους για εκείνη τη στιγμή. Είναι εύκολο να φανταστούμε την ατμόσφαιρα που επικράτησε στην παλαίστρα μετά τη νίκη του Έλληνα και τα λάβαρα του Αγώνα, που ξεσήκωσαν το πλήθος αναζωπυρώνοντας τις ελπίδες για απελευθέρωση. Και είναι εύκολο να εννοήσουμε σήμερα το ρόλο που έπαιξαν τα πανηγύρια με τους αγώνες τους σ' εκείνες τις εποχές. Οι Τούρκοι, από την πλευρά τους, μπροστά στον παλλαϊκό ενθουσιασμό δεν έδωσαν συνέχεια για τα λάβαρα που σηκώθηκαν. Ίσα-ίσα, τίμησαν τον άγνωστο Ρωμίο παλαιστή, που ταπεινώσε τον αλαζόνα πρωτοπαλαιστή τους. Από τότε ο Άγγελος Δράκος έμεινε γνωστός ως *Ντάνης* κι ο Τσέλιος Βούζιος έγινε παλαιστής.

Η σημερινή διοργάνωση του πανηγυριού

Το πρόγραμμα του πανηγυριού που ανακοίνωσε η Οργανωτική Επιτροπή για το 2008 δίνει πλήρη εικόνα της διοργάνωσης.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΑΝΗΓΥΡΕΩΣ ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ ΤΕΡΠΝΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ

ΤΕΤΑΡΤΗ 30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ (ΠΛΑΤΕΙΑ ΤΕΡΠΝΗΣ)

9 μ. μ: Γλέντι με λαϊκή ορχήστρα για όλο τον κόσμο.

ΠΕΜΠΤΗ 1 ΜΑΪΟΥ (ΠΑΛΑΙΣΤΡΑ)

19.30 μ. μ: Μέγας πανηγυρικός εσπερινός στο παρεκκλήσι Ζωοδόχου Πηγής στα Πλατανούδια.

20.30 μ.μ: Εμφάνιση των χορευτικών τμημάτων του Πολιτιστικού Συλλόγου Τερπνής.

21.30 μ. μ: Παραδοσιακό και λαϊκό γλέντι με νταούλια, ζουρνάδες και ορχήστρα.

Θα προσφερθεί από την επιτροπή πανηγύρεως φαγητό και ποτό σε όλο τον κόσμο, που θα παραβρεθεί στην εκδήλωση.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 2 ΜΑΪΟΥ (ΠΛΑΤΑΝΟΥΔΙΑ)

07.30 π. μ: Πανηγυρική Θεία Λειτουργία στο παρεκκλήσι της Ζωοδόχου Πηγής.

11.00 π. μ : Ποδηλαταδρομίες, Πεζοδρομίες, Λιθοβολία, Άλματα, στο χώρο μπροστά στο εκκλησάκι της Ζωοδόχου Πηγής.

16.30 μ. μ: Αγώνες παραδοσιακής πάλης.

ΣΑΒΒΑΤΟ 3 ΜΑΪΟΥ (ΘΕΣΗ ΚΟΥΣΙΓΙΟΥΛΟΥ)

17.00 μ. μ: Ιπποδρομίες

Έναρξη των αγώνων με ντόπια άλογα και θα ακολουθήσουν αγώνες με άλογα ιπποδρομίου.

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΑΝΗΓΥΡΕΩΣ ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ ΤΕΡΠΝΗΣ

Του Αγίου Δημητρίου

Στη γιορτή αυτή η Τερπνή πανηγύριζε ανέκαθεν τιμώντας τη μνήμη του πολιούχου της, του Αγίου Δημητρίου. Ο πανηγυρισμός ήταν καθαρά θρησκευτικός, χωρίς αθλητικές ή άλλες εκδηλώσεις, και συμμετείχε σ' αυτόν όλο το χωριό. Συμμετείχαν όμως και πολλοί από τα γειτονικά χωριά και την πόλη της Νιγρίτας. Παλιότερα, το ιδιαίτερο χρώμα του πανηγυριού το έδιναν οι μικροπωλητές, και ιδιαίτερα οι καστανάδες που πωλούσαν ζεστά βρασμένα κάστανα. Τα τελευταία χρόνια που ο Πολιτιστικός Σύλλογος Τερπνής ανέλαβε και έδωσε μια νέα μορφή στο πανηγύρι, *Τα Δημήτρια*, όπως ονομάστηκαν, το εμπλούτισε με άλλες εκδηλώσεις. Οι ομιλίες στον περίβολο της εκκλησίας με θρησκευτικό περιεχόμενο, οι θρησκευτικοί ύμνοι και τα δημοτικά τραγούδια, οι αναπαραστάσεις εθίμων, καθώς και οι τοπικοί χοροί από χορευτικά συγκροτήματα, που στο τέλος γενικεύονται, είναι τα καινούρια χαρακτηριστικά που προστέθηκαν στους πανηγυρισμούς του Αγίου Δημητρίου. Ο σύλλογος δεν παρέλειψε να φέρει στην επιφάνεια και τις μνήμες με τα βρασμένα κάστανα και τα παραδοσιακά κεράσματα. Κερνάει λοιπόν τους παρευρισκόμενους μαζί με παραδοσιακό γλυκό από κυδώνι, βρασμένα κάστανα και γλυκό κρασί, προσφορές από το Σύλλογο αλλά και διάφορους Τερπνιώτες.

Και τα μικρά χορεύουν στις εκδηλώσεις του Πολιτιστικού Συλλόγου Τερπνής
Αρχείο Ευαγγελίας Κεραμιδά

Του Αγίου Μανδηλίου

Η γιορτή του Αγίου Μανδηλίου έχει ιδιαίτερη σημασία για την Τερπνή, γιατί συνδέεται με την περιπέτεια των συγχωριανών μας την περίοδο του Α΄ παγκοσμίου πολέμου. Το 1916, όπως αναφέρεται αναλυτικά στα παρεκκλήσια, οι χωριανοί μας υποχρεώθηκαν από τους συμμάχους να φύγουν από το χωριό στο βουνό και πολλοί από αυτούς ξημερώθηκαν του Αγίου Μανδηλίου, στις 16 Αυγούστου, στο *Παλιόκαστρο*. Σε ανάμνηση αυτής της ημέρας οι Τερπνιώτες έχτισαν παρεκκλήσι που το αφιέρωσαν στο Άγιο Μανδήλιο, κι από τότε τη γιορτή του Αγίου Μανδηλίου τη γιορτάζουν δίνοντας μια συνέχεια στη γιορτή της Παναγίας. Πήγαιναν αποβραδís, γινόταν ο εσπερινός, κάποιοι διανυκτέρευαν εκεί και την επαύριο γινόταν η λειτουργία. Η παρακολούθηση της θείας λειτουργίας συνδυάζονταν από παλιά με εκδρομή στα πλατάνια στο *Σαρπουβνό τον ποταμό*. Μια εκδρομή που είχε τα χαρακτηριστικά της Πρωτομαγίας μέσα στο κατακαλόκαιρο. Πήγαιναν με τα γαϊδουράκια τους, αργότερα με τα κάρρα, ύστερα με τα τρακτέρ και τις πλατφόρμες, σήμερα πλημμυρίζει ο τόπος από αυτοκίνητα.

Σιγά-σιγά η καθαρά θρησκευτική γιορτή και η απλή εκδρομή, άρχισαν να δίνουν στη γιορτή τα χαρακτηριστικά του πανηγυριού. Πριν αρκετά χρόνια, με πρωτοβουλία των κυνηγών του χωριού εμπλουτίστηκε το πανηγύρι με σκοπευτικούς αγώνες, στους οποίους οι κυνηγοί της περιφέρειας επιδείκνυαν τις σκοπευτικές τους ικανότητες.

Τα τελευταία χρόνια, από το 2002, ο Σύλλογος των Τερπνιωτών της Θεσσαλονίκης, σε συνεργασία με τους τοπικούς φορείς έδωσαν ένα άλλο χρώμα στη γιορτή του Αγίου Μανδηλίου. Εμπλούτισαν το πανηγύρι με την ετήσια συνάντηση των απανταχού Τερπνιωτών. Έτσι όλοι οι Τερπνιώτες, και όχι μόνο αυτοί, πέρα από τη συμμετοχή τους στον εσπερινό και τη θεία λειτουργία, έχουν την ευκαιρία να χαρούν το καινούριο πανηγύρι. Μετά τον εσπερινό ακολουθεί παλλαϊκό γλέντι στο πλατανόδασος, που φτάνει στο ξημέρωμα για τους μερακλήδες. Τη μέρα της γιορτής, μετά τη λειτουργία γίνονται διάφορες εκδηλώσεις, όπως επίσκεψη στον αρχαιολογικό χώρο του *Παλιόκαστρου*, χοροί από χορευτικά της Τερπνής ή και ξένα, διοργάνωση αγώνων σκοποβολής, παιδικών αγώνων δρόμου, ποδηλατοδρομίες, επίδειξη της παραδοσιακής πάλης και άλλα, φίλεμα των καλεσμένων και βέβαια χορός όλων των παρευρισκομένων.

Ευχή όλων των Τερπνιωτών είναι να μείνει ως θεσμός το πανηγύρι, όπως διαμορφώθηκε το 2002. Θα έχουν έτσι την ευκαιρία κάθε χρόνο να βλέπουν πρόσωπα που τα σκόρπισαν στα πέρατα του κόσμου οι σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες, να θυμούνται και να χαίρονται για τα παλιά, να απολαμβάνουν τις διάφορες εκδηλώσεις αλλά και να διασκεδάζουν το διήμερο.

Γερακίνες της Τερπνής
στην 3η συνάντηση των απανταχού Τερπνιωτών
στο πανηγύρι του Αγίου Μανδηλίου το 2004
Αρχείο Πολιτιστικού Συλλόγου Τερπνής

Των Τριών Ιεραρχών

Η γιορτή των Τριών Ιεραρχών για την Τερπνή είχε παλιότερα ιδιαίτερο ενδιαφέρον μόνο ως σχολική γιορτή. Από το 2002 όμως, οι Τερπνιώτες οργανώνουν στις 30 Ιανουαρίου ακόμα ένα πανηγύρι, για να τιμήσουν τη μνήμη των Τριών Ιεραρχών στους οποίους είναι αφιερωμένος ο νέος περικαλλής ναός της Τερπνής, που οικοδομήθηκε με δαπάνες του Τερπνιώτη επιχειρηματία Δημητρίου Αναστασιάδη. Ο Πολιτιστικός Σύλλογος Τερπνής εμπλουτίζει τον καθαρά θρησκευτικό πανηγυρισμό των Τριών Ιεραρχών με πολιτιστικές εκδηλώσεις, οργανώνοντας τα «Ιεράρχεια», και προβάλλει τη ζωή και τη δράση των «Τριών Μεγίστων Φωστήρων της Τρισηλίου Θεότητος».